

Vergaderjaar 2022–2023

32 734

Nederlandse diplomatie

Nr. 54

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 mei 2023

Tijdens het mondelinge vragenuur van 21 maart jl. (Handelingen II 2022/23, nr. 63, item 4) heeft de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid met uw Kamer gesproken naar aanleiding van een artikel van het platform voor onderzoeksjournalistiek «Follow The Money» inzake het Nederlandse netwerk van honorair consuls. In dit artikel werden drie zaken besproken van Nederlandse honorair consuls. De zorgen die door de Kamer zijn geuit richtten zich op de vraag of het toezicht op deze groep voldoende is en of een honorair consul actief kan blijven gedurende een integriteitsonderzoek. Ook werd de vraag gesteld of een Verklaring Omtrent Gedrag en een integriteitscheck voldoende informatie geven alvorens een honorair consul te benoemen en in hoeverre aanscherping van het wervings- en selectieproces nodig is. Daarnaast werd de vraag opgetekend wat het afwegingskader is voor het benoemen van een honorair consul.

Tijdens het mondelinge vragenuur is uw Kamer toegezegd dat deze geïnformeerd zou worden over de controle van zaken waar honorair consuls in Nederlandse dienst aan moeten voldoen. Hierbij wordt eveneens het vraagstuk meegenomen of aanscherping op deze controle al dan niet nodig is.

In deze brief doe ik deze toezegging gestand door allereerst een schets te geven van de aard van honorair consulschap en hoe dit zich verhoudt tot het in het artikel geschapen beeld. Vervolgens zal de wervings- en selectieprocedure van kandidaten voor het Nederlandse honorair consulschap worden uiteengezet. Verder zullen de interne controlemechanismen die bedoeld zijn ter bescherming en mogelijke bevordering van de integriteit worden toegelicht. Hierbij zal eveneens worden afgewogen in hoeverre aanscherping van het integriteitsbeleid voor honorair consuls nodig is. Het proces is gebaseerd op het bestaande beleid uit 2018 voor Nederlandse honorair consuls en is onlangs geactualiseerd op het terrein van integriteit, diversiteit en inclusie en organisatorische ontwikkelingen.

Honorair consul

Een honorair consul is een burger van het land waar het consulaat is gevestigd en komt op verzoek van een ambassade in actie. Een honorair consul beschikt over het voor Nederland relevante lokale netwerk en heeft kennis over de lokale gebruiken en gewoonten. Nederland heeft circa 300 honorair consuls en zij vormen een waardevol onderdeel van het wereldwijde postennet bestaande uit ambassades en consulaten generaal. Een honorair consul is geen diplomaat, geniet geen diplomatieke onschendbaarheid en bezit geen Nederlands diplomatiek paspoort.

De rol van een honorair consul

In landen met een grote toeristenpopulatie en/of een omvangrijke Nederlandse gemeenschap verricht een honorair consul vooral de «klassieke» consulair-maatschappelijke nood- en bijstandstaken voor Nederlanders. De honorair consul faciliteert ook bezoeken van missies uit Nederland en van de ambassade waaraan zij direct zijn verbonden, helpen bij noodgevallen, crises en evacuaties en openen deuren voor het bedrijfsleven.

Oprichting en opheffing van een consulaat

De oprichting en opheffing van een honorair consulaat gebeurt op voordracht van een ambassade, die daarvoor een beargumenteerde aanvraag indient bij mijn departement. In de aanvraag beargumenteeert de ambassade waarom het voor Nederland belangrijk is om in het betreffende land en in een specifieke regio een honorair aanspreekpunt te hebben. Vervolgens wordt de aanvraag gewogen binnen mijn departement.

Wervings- en selectieprocedure

De ambassade is verantwoordelijk voor de werving en selectie van kandidaten voor het honorair consulschap. Dit proces is transparant en competentiegericht. Integriteit, diversiteit en inclusie zijn in het geactualiseerde beleid duidelijker benoemd als onderdeel van dit selectieproces.

De ambassade dient zoveel mogelijk tijdens het selectieproces vast te stellen of een kandidaat honorair consul van onbesproken gedrag is door het inwinnen van referenties, informatie via (sociale) media en waar dit mogelijk is moet een «bewijs omtrent het gedrag» (VOG) overgelegd worden. Ook is de motivatie van de kandidaat honorair consul een belangrijk toetsingscriterium: waarom wil hij/zij zich vrijwillig inzetten voor Nederland en onderschrijft hij/zij de Nederlandse kernwaarden vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit?

Honorair consuls zijn vaak lokale ondernemers, geworven op basis van hun uitgebreide netwerk in de samenleving en hun grondige kennis van lokale omstandigheden. Daarbij is een binding met Nederland belangrijk. Waar hun nevenwerkzaamheden als honorair consul samenvallen of interfereren met hun persoonlijke en/of zakelijke belangen kan er, vooral voor de buitenwereld, een beeld ontstaan van belangenverstrengeling. Dat maakt honorair consuls vanuit het oogpunt van integriteit een kwetsbare groep. De honorair consul is verantwoordelijk voor zijn/haar eigen handelen en van hem/haar wordt verwacht om alert te zijn op mogelijke belangenverstrengeling en dit op tijd aan de ambassade voor te leggen. Bij werving van een honorair consul is voor deze context nadrukkelijk aandacht.

Bij de actualisering van het beleid voor honorair consuls wordt vastgehouden aan de maximumleeftijd van 70 jaar, de benoemingstermijn van maximaal vijf jaar en niet automatisch opvolgen door een familielid. Afwijkingen hierop en op de overige vereisten in het wervingsprofiel worden nadrukkelijker gemotiveerd door de ambassade.

Integriteit

De ambassade die de honorair consul aanstuurt, heeft bij vermeende integriteitsschendingen een meldplicht aan de directie Veiligheid, Crisisbeheersing en Integriteit (VCI) en Hoofddirectie Postennet (HDPN) van mijn departement. In voorkomende gevallen kan de honorair consul op non-actief worden gesteld totdat onderzoek geleid door mijn departement helderheid biedt. Bij vaststelling van een integriteitsrisico wordt de vrijwilligersovereenkomst met de honorair consul verbroken.

Integer handelen geldt ook voor externe contacten en het ventileren van persoonlijke opvattingen in publieke fora en (sociale) media. Voor de buitenwereld kunnen bepaalde uitlatingen worden geïnterpreteerd door de lens van hun officiële rol als vertegenwoordiger van Nederland. De honorair consul mag er daarom geen misverstand over laten bestaan dat hij/zij spreekt en handelt als privépersoon met eigen (zakelijke) belangen. Bij twijfel dient de honorair consul hierover contact op te nemen met de ambassade. Ook dient de honorair consul ervoor te waken dat ontwikkelingen in de persoonlijke en beroepsmatige sfeer (bijvoorbeeld een rechtszaak) negatief uitstralen op Nederland, omdat hij/zij daarin mede geassocieerd kan worden als honorair consul. Daarover moet de ambassade in een vroeg stadium gealerteerd worden.

De aansturing van een honorair consul door de ambassade is in het geactualiseerde beleid aangescherpt, dat houdt in dat een honorair consul enkel actief is op verzoek van de ambassade, met als primaire taak: consulaire dienstverlening aan Nederlanders in nood bieden. Op het terrein van handelsbevordering werkt een honorair consul enkel op verzoek en instructie van de ambassade. Door regelmatige en gestructureerde gesprekken tussen ambassade en honorair consul worden risico's van belangenverstremming eerder zichtbaar.

Tot slot

Het geactualiseerde beleid voor honorair consuls biedt voldoende handvatten om de integriteit van honorair consuls te waarborgen.

Komend najaar organiseert Buitenlandse Zaken haar vijf jaarlijkse conferentie voor alle honorair consuls. Doel is de honorair consuls te informeren over het geactualiseerde beleid en met name over de aansturing door de ambassade, integriteit en het belang van een divers en inclusief netwerk. De honorair consuls worden ook bijgepraat over consulaire dienstverlening en relevante maatschappelijke en economische ontwikkelingen in Nederland.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
W.B. Hoekstra